

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування

Навчально-науковий інститут права
Кафедра спеціальних юридичних дисциплін

07-01-69

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних завдань та самостійної роботи

з навчальної дисципліни

«МЕТОДИКА
СКЛАДАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ»

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Право»
спеціальності 081 «Право»
денної та заочної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою з якості
Навчально-наукового інституту права
Протокол № 04 від «22» січня 2020 р.

Рівне – 2020

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Методика складання процесуальних документів» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Право» спеціальності 081 «Право» денної та заочної форми навчання [Електронне видання] / Давидюк П. П. – Рівне : НУВГП, 2020. – 17 с.

Укладач: Давидюк П. П., старший викладач кафедри спеціальних юридичних дисциплін.

Відповідальний за випуск: Кафарський В. І., д.ю.н., професор, завідувач кафедри спеціальних юридичних дисциплін.

Керівник групи забезпечення спеціальності 081 «Право»

Кафарський В. І.

ЗМІСТ

Передмова.....	3
1. Опис навчальної дисципліни та її структура.....	5
1.1. Опис навчальної дисципліни.....	5
1.2. Тематика практичних занять.....	6
1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики.....	6
1.4. Критерії та шкала оцінювання.....	6
2. Плани практичних занять.....	8
3. Самостійна робота студентів.....	12
4. Рекомендована література.....	13

© П. П. Давидюк, 2020

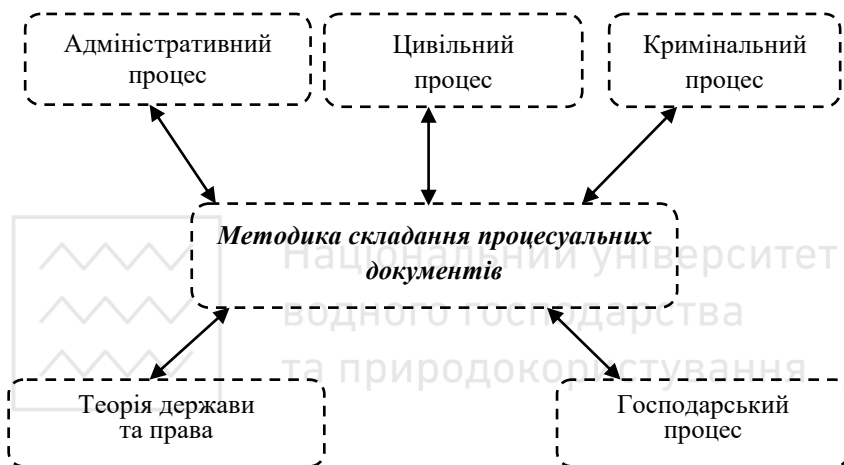
© НУВГП, 2020

Вступ

З вивченням дисципліни «*Методика складання процесуальних документів*» студент отримує загальні знання про основні стадії до складання процесуальних документів, формує самостійне юридичне бачення та розуміння вимог до складання вироку, обвинувального акту та інших процесуальних документів.

Міждисциплінарні зв'язки навчальної дисципліни

Вимоги до знань та умінь визначаються галузевими стандартами вищої освіти України.

Навчальна дисципліна «*Методика складання процесуальних документів*» покликана не тільки вдосконалити та поглибити знання студентів про поняття, особливості, види юридичних документів, правила та засоби юридичної техніки, а й сформувати вміння і навички щодо роботи з юридичними документами, укладання та редагування управлінських, кадрових, процесуальних документів. Знання та правильне застосування засобів, правил і прийомів юридичної техніки дозволяє створювати грамотні, якісно оформлені нормативно-правові та індивідуальні акти, що є незамінним атрибутом сучасної професійної діяльності юриста.

Під час вивчення дисципліни «*Методика складання процесуальних документів*» студент робить перший крок до

Національний університет
водного господарства
та природокористування

професійного переосмислення вже набутих знань і отримує можливість розглядати їх під кутом зору майбутньої професії юриста. Вивчення цієї дисципліни сприятиме в майбутньому отримати належні знання з актуальних питань складання процесуальних документів на практиці.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

1. Опис навчальної дисципліни та її структура

1.1 Опис навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни *«Методика складання процесуальних документів»* є вдосконалення та поглиблення знань про поняття, особливості, види юридичних документів; отримання знань стосовно техніко-юридичних прийомів і засобів та навичок їх використання при роботі з юридичними документами.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни *«Методика складання процесуальних документів»* є опанування особливостей укладання юридичних документів з огляду на їх призначення та види; ознайомлення з системою ведення юридичних документів та з їх класифікаційними характеристиками; вироблення навичок складання юридичних документів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен **знати:**

класифікацію процесуальних актів залежно від виду провадження та від кола осіб, які їх склали;

порядок використання норм цивільного процесуального законодавства та інших нормативно-правових актів на практиці;

вимоги, що висуваються до оформлення процесуальних документів;

вміти:

вільно орієнтуватись у нормах чинного законодавства України щодо оформлення процесуальних актів;

вирішувати практичні ситуації з обґрунтуванням нормами чинного законодавства України.

складати всі види процесуальних документів (постанови, ухвали, рішення суду; заяви, позовні заяви, клопотання тощо).

1.2. Тематика практичних занять

№ з/п	Назва теми
1	Методика складання процесуальних актів адміністративного судочинства
2.	Вимоги до складання й оформлення адміністративно-правових документів

3.	Методика складання процесуальних актів цивільного судочинства
4.	Заяви та клопотання у цивільному судочинстві
5.	Процесуальні документи в стадіях перевірки законності судових рішень
6.	Методика створення господарсько-процесуальних документів
7.	Види заяв та клопотань, що подаються сторонами до господарського суду
8.	Методика складання процесуальних актів кримінального судочинства
9.	Методика складання процесуальних актів конституційного судочинства
10.	Техніка створення звернення до Європейського суду з прав людини

1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у формах:

- оцінювання індивідуальної роботи студента;
- усного опитування на практичних заняттях, оцінки розв'язання ситуатійних завдань та участі у обговоренні проблемних питань;
- виконання поточних контрольних робіт за темами змістових модулів.

1.4. Критерії та шкала оцінювання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності студента при оцінюванні результатів поточного контролю з навчальної дисципліни «Методика складання процесуальних документів» є:

- повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;

- характер відповідей на поставленні питання (чіткість, логічність, лаконічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних занять;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

Оцінювання результатів поточного контролю проводиться у розрахунку від 0 до 60 балів. Основними методами оцінювання є:

- аналіз усних відповідей;
- виконання практичних завдань.

Оцінювання виконання завдань здійснюється за такими критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленими до цілого числа):

0% - завдання не виконано;

40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% - завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки несистемного характеру;

100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Кількість набраних балів студентом	Оцінка за національною шкалою
90-100 балів	Зараховано
82-89 балів	
74-81 балів	
64-73 балів	
60-63 балів	
35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання
0-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу

2. Плани практичних занять

МОДУЛЬ І

Змістовий модуль І

Методика складання адміністративно-правових документів

Тема 1. Методика складання процесуальних актів адміністративного судочинства

Юрисдикція адміністративних справ. Позовні заяви, заяви та клопотання у адміністративному судочинстві. Сутність і призначення адміністративно-правових документів. Види адміністративно-правових документів. Основні адміністративно-правові документи. Правила складання й оформлення адміністративних постанов та адміністративних протоколів. Специфічні особливості адміністративних протоколів порівняно з кримінально-процесуальними. Допоміжні адміністративно-правові документи: правила їх складання й оформлення. Вимоги до складання й оформлення адміністративно-правових документів. Мовні звороти, що застосовуються в адміністративно-правових документах. Особливості викладу адміністративно-правових документів.

Тема 2. Вимоги до складання й оформлення адміністративно-правових документів

Поняття та сфера застосування адміністративно-правових документів. Види та вимоги до оформлення до адміністративно-правових документів. Поняття позовної заяви. Види, форма, зміст позовної заяви. Процесуальні документи сімейних правовідносин.

Тема 3. Методика складання процесуальних актів цивільного судочинства

Поняття та сфера застосування цивільно-правових документів. Види процесуальних актів-документів з цивільних справ. Вимоги до оформлення цивільно-правових документів.

Право на судовий захист цивільного права та інтересу.
Підсудність справ у цивільному судочинстві. Поняття позовної заяви. Види позовних заяв. Форма і зміст позовної заяви. Форма і зміст заяви про видачу судового наказу, судовий наказ.

Процесуальні документи з сімейних правовідносин. Процесуальні документи з правовідносин права власності. Процесуальні документи з соціально-забезпечувальних правовідносин. Процесуальні документи щодо захисту честі, гідності та ділової репутації. Процесуальні документи з деліктних зобов'язань. Процесуальні документи щодо захисту прав споживачів. Процесуальні документи щодо договірних правовідносин. Процесуальні документи з земельних правовідносин.

Процесуальні документи, пов'язані з виконанням судових рішень. Судове рішення та його види. Ухвали суду. Процесуальні акти-документи в стадіях перевірки законності й обґрунтованості судових рішень. Процесуальні акти-документи в стадії апеляційного провадження. Процесуальні акти-документи в стадії апеляційного провадження. Процесуальні акти-документи в стадії касаційного провадження. Процесуальні акти-документи в стадії провадження у зв'язку з переглядом рішення. Процесуальні акти-документи в стадії провадження у зв'язку з нововиявленими обставинами.

Тема 4. Заяви та клопотання у цивільному судочинстві

Процесуальні документи житлових правовідносин, документи, що регулюють право спадкування. Процесуальні документи з правовідносин права власності. Процесуальні документи з трудових правовідносин.

Тема 5. Процесуальні документи в стадіях перевірки законності судових рішень

Заяви та клопотання у цивільному судочинстві. Цивільно-процесуальні документи у справах окремого провадження. Форма і зміст заяви у справах 11 окремого провадження. Перегляд судових рішень та їх документальний супровід. Форма і зміст апеляційної, касаційної скарги, заяви про оскарження

рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами. Вимоги до заяви з приводу окремих процесуальних питань, які виникають під час розгляду справи у суді. Процесуальні акти-документи, за допомогою яких здійснюється фіксування цивільного процесу.

Змістовий модуль II

Методика складання кримінально-процесуальних документів

Тема 6. Методика створення господарсько-процесуальних документів

Досудове регулювання господарських спорів. Претензія. Відповідь на претензію. Досудова вимога. Мирова угода, її сутність та правила написання. Особливості укладання мирової угоди на різних стадіях судочинства.

Позов у господарському процесі. Структурні елементи позову (позовної заяви), що подається до господарського суду. Методика складання позову, що подається до господарського суду. Вимоги до оформлення й порядок подання позову до господарського суду. Позовна давність та документи, пов'язані із застосуванням наслідків її спливу. Форма і зміст позовної заяви.

Структура, складання і оформлення заяви про порушення справи про банкрутство до господарського суду. Заява про введення процедури санації. Заява про грошові вимоги. Обґрунтування вимог конкурсного кредитора. Клопотання про призначення арбітражного керуючого. Звіт ліквідатора майна банкрута.

Тема 7. Види заяв та клопотань, що подаються сторонами до господарського суду

Види заяв та клопотань, що подаються сторонами до господарського суду. Заяви та клопотання на стадії виконання господарського рішення. Особливості написання та оформлення заяв, клопотань. Перегляд судових рішень в апеляційному порядку. Заява про поновлення строку на подання апеляційної скарги. Апеляційна скарга. Відзив на апеляційну скаргу.

Перегляд судових рішень в касаційному порядку. Касаційна скарга. Відзив на касаційну скаргу. Процесуальні документи, пов'язані з переглядом судових рішень. Перегляд рішення, ухвали, постанови господарського суду за нововиявленими обставинами. Заява про перегляд справи за нововиявленими обставинами. Виконання рішення, ухвали, постанови господарського суду. Запит до Державної виконавчої служби України. Скарга на дії державного виконавця.

Тема 8. Методика складання процесуальних актів кримінального судочинства

Поняття, ознаки та сфера застосування кримінально-процесуальних документів. Значення процесуальної форми у кримінальному судочинстві. Вимоги Кримінально-процесуального кодексу України до форми й змісту кримінально-процесуальних документів.

Класифікація кримінально-процесуальних документів. Процесуальні документи на стадії порушення кримінальної справи. Процесуальні документи досудового слідства й дізнання. Процесуальні акти щодо визначення процесуального статусу учасників кримінального провадження. Процесуальні документи щодо заходів забезпечення кримінального провадження. Процесуальні документи при виконанні слідчих (розшукових) дій. Процесуальні документи при зупиненні та закритті кримінального провадження. Процесуальні документи, що відображають поновлення розгляду справ. Сутність і значення процесуальних документів у судовому провадженні, їх форма і зміст. Вирок як вид процесуального документа. Ухвала суду. Провадження в справах окремих категорій та їх документальне оформлення. Цивільний позов у кримінальному процесі.

Особливості оформлення кримінально-процесуальних документів. Внутрішня структура кримінально-процесуальних документів та їх зовнішнє оформлення і систематизація. Уніфіковані бланки процесуальних документів та їх зразки. Використання науково-технічних засобів при складанні кримінально-процесуальних документів.

Тема 9. Методика складання процесуальних актів конституційного судочинства

Поняття та форми звернення до Конституційного Суду України. Основні положення Закону України «Про Конституційний Суд України» від 16.10.1996 р.

Конституційне звернення. Суб'єкти права на конституційне звернення щодо офіційного тлумачення Конституції та Законів України. Порядок та умови звернення громадян та юридичних осіб до Конституційного Суду України.

Конституційне подання. Суб'єкти права на конституційне подання.

Провадження в справах Конституційного Суду України. Підстави для відмови у відкритті конституційного провадження. Рішення і висновки Конституційного Суду України.

Тема 10. Техніка створення звернення до Європейського суду з прав людини

Поняття та підстави звернення до Європейського суду з прав людини. Порядок звернення до Європейського суду з прав людини. Суб'єкти права звернення до Європейського суду з прав людини. Формуляр заяви до 13 Європейського Суду з прав людини. Заява до Європейського Суду з прав людини. Довіреність для Європейського суду з прав людини на представника. Конфіденційність інформації надісланої до Європейського суду з прав людини.

Типові помилки у зверненні до Європейського суду з прав людини. Рішення Європейського Суду з прав людини та їх виконання.

3. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Сутність і призначення адміністративно-правових документів.	5	9
2	Мовні звороти, що застосовуються в адміністративно-правових документах.	6	8
3	Процесуальні документи з сімейних	5	9

	правовідносин		
4	Форма і зміст заяви у справах 11 окремого провадження	6	8
5	Запит до Державної виконавчої служби України	5	8
6	Процесуальні документи, пов'язані з переглядом судових рішень	7	8
7	Вимоги Кримінально-процесуального кодексу України до форми й змісту кримінально-процесуальних документів	6	8
8	Використання науково-технічних засобів при складанні кримінально-процесуальних документів.	6	9
9	Провадження в справах Конституційного Суду України	6	8
10	Формуляр заяви до 13 Європейського Суду з прав людини.	6	7
Разом		58	82

4. Рекомендована література

Базова:

1. Бойко М. Д. Цивільно-процесуальні документи: Зразки. К., 2000.
2. Буркацький Л. К. Складання процесуальних документів на захист прав та інтересів громадян: Коментарі, позовні заяви, заяви, скарги : навч. посіб. Академія адвокатури України. К. : Юрінком Інтер, 2002. 287 с.
3. Буркацький Л. К. Захист цивільного права та інтересу. Методика складання документів, коментарі, позовні та інші заяви : навч.-практич. посіб. К. : Юрінком Інтер, 2006. 400 с.
4. Зразки процесуальних документів (заяви, позовні заяви, скарги, клопотання, що подаються до суду) / уклад. М. М. Лядецький, М. І. Хавронюк; Стратегія і тактика цивільного процесу / В. М. Кравчук. К. : Атіка, 2002. 352 с.
5. Зразки процесуальних документів : посібник / А. М. Бірюкова та ін. ; ред. С. О. Куринська; Академія адвокатури України, Школа адвокатської підготовки. К. : Прецедент, 2005. 176 с.
6. Луспеник Д. Д. Настільна книга професійного судді при розгляді цивільних справ (складання судових процесуальних

документів за новим ЦПК України) : Наук.-практ. комент. Х. : Харків юрид., 2005. 640 с.

7. Окреме провадження : монографія / В. В. Комаров, Г. О. Світлична, І. В. Удальцова ; за ред. В. В. Комарова. Х.: Право, 2011. 312 с.

8. Павлик, П. М., Удовенко Ж. В., Кілічава Т. М. Процесуальна документація : навч. посібник для вузів. К. : ЦУЛ, 2007. 464 с.

9. Перунова О. М. Процесуальні акти-документи з цивільних справ : монографія. Харк. нац. автомоб.-дор. ун-т. Х. : ХНАДУ, 2013. 203 с.

10. Процесуальна документація : навч. посібник / П. М. Павлик, Ж. В. Удовенко, Т. М. Кілічава, Л. М. Райх. 3-тє вид., переробл. та доповн. станом на 1 серп. 2010 р. К. : Центр учб. л-ри, 2010. 560 с.

11. Процесуальні документи у кримінальному провадженні. Зразки, роз'яснення : процес. док. слідчого, прокурора, адвоката, слідчого судді, суду / В. В. Городовенко та ін. ; за заг. ред. проф. М. А. Погорецького та О. П. Кучинської. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Нац. шк. суддів України. Київ: Юрінком Інтер, 2015. 545 с.

12. Процесуальні документи у цивільних справах : теорія, методика, практика : науково-практичний посібник / ред. С. Я. Фурса. К. : Правова єдність, 2011. 895 с.

13. Процесуальні та договірні документи у практиці роботи / С. О. Теньков та ін. К. : Професіонал, 2012. 512 с.

14. Складання процесуальних документів із цивільних справ : навч. посіб. / ред.: І. А. Войтюк; Акад. суддів України. К., 2006. 240 с.

15. Складання процесуальних документів з цивільних справ / Кройтор В. А. та ін. Харків : Нац. ун-т внутр. справ, 2003. 48 с.

16. Олійник О. Судова документація : навч. посіб. Міжгалуз. ін-т упр. К. : Алерта, 2007. 281 с.

17. Судові прецеденти щодо розгляду судами окремих категорій цивільних справ / Під заг. ред. Бринцева В. Д. Х. : Просвіта, 2000. 232 с.

18. Цивільне процесуальне право України / В. В. Комаров, В. А. Бігун, П. І. Радченко та ін. / За ред. В. В. Комарова. Х.: Основа, 1992.

Допоміжна:

19. Заяви та клопотання до суду : зразки документів, коментарі / Л. Г. Залуцька. Х. : Консульт, 2006. 176 с.

20. Зразки документів у господарському процесі : станом на 2 квіт. 2012 р. : наук.-практ. посіб. / Деледівка С. Г. та ін.; за заг. ред. Деледівки Сергія Григоровича. К. : Центр учбової літератури, 2012. 703 с. 36.

21. Зразки кримінально-процесуальних документів: дізнання та досудове слідство / М. А. Хазін і др. К. : Атіка, 2006. 235 с.

22. Зразки процесуальних документів (досудове розслідування) : наук.-практ. посіб. / О. І. Перепелиця та ін. ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Ін-т підгот. юрид. кадрів для Служби безпеки України. Харків : Право, 2015. 631 с.

23. Зразки процесуальних документів : посібник / А. М. Бірюкова и др.; ред. С. О. Куринська; Академія адвокатури України, Школа адвокатської підготовки. К. : Прецедент, 2005. 176 с.

24. Зразки цивільно-правових документів : науково-практичний посібник / за ред. В. О. Кузнєцова. К. : Істина, 2011. 712 с.

25. Процесуальна документація : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / П. М. Павлик и др. 2-е вид. К. : Центр учбової літератури, 2009. 464 с.

26. Процесуальні акти кримінального судочинства : юридична техніка, шляхи вдосконалення: дис... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Красницька А. В.; Київський національний ун-т внутрішніх справ. К., 2008. 232 с.

27. Суд. Зразки документів (заяви, позовні заяви, скарги, клопотання) : практ. посібник / упоряд. І. А. Куян. 3. вид., доп. і перероб. К. : Оріяни, 2004. 252 с.

28. Цивільний процес : навч. посібник / А. В. Андрушко, Ю. В. Білоусов, Р. О. Стефанчук та ін. За ред. Ю. В. Білоусова. К.: Прецедент, 2005.

29. Цивільний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар. За ред. В. І. Тертишнікова. Харків, „Ксилон". 2006.

30. Цивільний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар: У 2 т. / За заг. ред. С. Я. Фурси. К.: Видавець Фурса С. Я.: КНТ, 2006.

31. Цивільне процесуальне право України. За ред. В. В. Комарова. Харків., 1999.

32. Цивільні процесуальні документи : позови, заяви, клопотання, заперечення, скарги, рішення, ухвали, накази : посібник / Акад. адвокатури України, Шк. адвокат. підготов. ; упоряд. С. О. Куринська. К. : Прецедент, 2010. 359 с.

33. Чупрун В. Д. Підготовка цивільних справ до розгляду.

Юридичний довідник. К. : Видавничо-культурологічний центр „Софія”, 1994. 96 с.

34. Штефан М. Й., Залуцкая Л. Г. Цивільний процес. Видання друге, перероблене і доповнене. К. : Видавничий дім „Ін Юре”, 2006.

35. Юровский Д. Б. Сборник процессуальных документов: претензии, исковые заявления, жалобы. Х. : Центр "Консульт", 2005. 152 с.

Нормативно-правові акти:

36. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року. Голос України від 10.12.2008. № 236.

37. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. *Вісник Верховного суду України*. 1977. № 3.

38. Конституція України. *Офіційний вісник України*. 2010 р. № 72/1 Спеціальний випуск. С. 15, стаття 2598.

39. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року зі змінами та доповненнями URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>. (дата звернення: 22.01.2020 р.).

40. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>. (дата звернення: 22.01.2020 р.).

41. Закон України «Про доступ до судових рішень» від 22 грудня 2005 року зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3262-15>. (дата звернення: 22.01.2020 р.).

42. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 18 грудня 2009 р. № 14 «Про судові рішення у цивільній справі».

43. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 1 квітня 1994 року № 3 «Про строки розгляду судами України кримінальних і цивільних справ».

44. Постанова Пленуму ВС України від 1 листопада 1996 р. № 9 «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя».

45. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30 травня 1997 р. №8 «Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах».

13. Інформаційні ресурси

1. Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ. URL: <http://sc.gov.ua> (дата звернення: 22.01.2020 р.).

2. Верховний Суд України. URL: <http://www.scourt.gov.ua> (дата звернення: 22.01.2020 р.).
3. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua> (дата звернення: 22.01.2020 р.).
4. Законодавство України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua> (дата звернення: 22.01.2020 р.).
5. Конституційний Суд України. URL: <http://www.ccu.gov.ua> (дата звернення: 22.01.2020 р.).
6. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://rada.gov.ua> (дата звернення: 22.01.2020 р.).
7. Офіційний портал Судової влади України. URL: <http://court.gov.ua> (дата звернення: 22.01.2020 р.).
8. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <http://nbuv.gov.ua> (дата звернення: 22.01.2020 р.).
9. Національна парламентська бібліотека України, каталог книжкових та спеціальних видань (з 1995 року). URL: <http://catalogue.nplu.org> (дата звернення: 22.01.2020 р.).

